Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

09.01.2019

Asiaryhmä
Asianro

erityisasiantuntija Suvi Pato-Oja

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HE 241/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (jäljempänä *Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki*). Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan myös ehdotus poliisin henkilötietolain kokonaisuudistukseksi (HE 242/2018 vp). Esitysten valmistelussa on tehty tiivistä yhteistyötä. Lakiehdotukset on valmisteltu rakenteeltaan ja sisällöltään yhdenmukaisiksi erityisesti siltä osin kuin poliisin ja Rajavartiolaitoksen tehtävät vastaavat toisiaan. Lakien yhdenmukaisuus on poliisiosaston näkemyksen mukaan tärkeää niiden soveltamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön kannalta.

Käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely ja henkilötietojen merkityksellisyyden arviointi

Voimassa oleva Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki perustuu rekisteri- ja tietojärjestelmäkohtaiseen sääntelyyn. Sääntely on hyvin yksityiskohtaista ja tyhjentävää. Rekisterikohtainen sääntely ehdotetaan esityksessä korvattavaksi henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevalla sääntelyllä.

Käsittelytarkoitusperusteiseen sääntelytapaan siirtyminen ja tietosisällön nykyistä joustavampi sääntely on poliisiosaston näkemyksen mukaan tarkoituksenmukainen ratkaisu. Vastaava ratkaisu on omaksuttu myös meneillään olevassa poliisin henkilötietolain uudistuksessa. Poliisiosasto katsoo, että henkilötietojen käsittelyn tavoitteet ja tarkoitukset sekä käsiteltävien henkilötietojen sisältö ilmenevät riittävän täsmällisesti käsittelytarkoituksia koskevista säännöksistä samalla kun sääntelyn tarpeetonta yksityiskohtaisuutta on onnistuttu karsimaan merkittävästi.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädettäisiin jatkossa kaikesta Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamiseksi tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä sen sijaan, että säädettäisiin vain tietojen tallettamisesta laissa nimettyihin henkilörekistereihin ja näiden henkilörekisterien sisältämien tietojen käyttämisestä. Sääntelytavan muutokseen liittyy myös ehdotus henkilötietojen merkityksellisyyden arvioinnista (6 §:n 3 momentti ja 8 §:n 6 momentti). Poliisiosasto pitää ehdotettua sääntelyä kannatettavana. Säännöksillä turvattaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet käsitellä tietoja sen selvittämiseksi, ovatko ne Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien

suorittamiseksi tarpeellisia. Erityisesti yhtenäinen enimmäissäilytysaika voidaan nähdä parannuksena myös rekisteröidyn oikeuksien kannalta. Poliisin henkilötietolakia koskevassa esityksessä on arvioitu tarpeelliseksi säätää vastaavasti henkilötietojen merkityksellisyyden arvioimiseksi tarpeellisesta käsittelystä.

Henkilötietojen käsittely rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi

Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi taikka yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseksi tai tällaisten uhkien ehkäisemiseksi rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen yhteydessä. Sääntely sisältäisi myös mainittuihin tehtäviin liittyvän virka-avun.

Rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevilla säännöksillä korvattaisiin voimassa olevan lain rikoksesta epäiltyjen Rajavartiolaitoksen rekisteriä koskeva säännös. Kuten esityksen perusteluista käy ilmi, säännös ei nykymuodossaan palvele kokonaisvaltaisesti Rajavartiolaitoksen ennalta estävää toimintaa, ennakointia ja systemaattisesti kerätyn ja käsitellyn tiedon hyödyntämistä toimintaan johtavan päätöksenteon kaikilla tasoilla.

Säännökset korvaisivat myös sellaiset voimassa olevan lain 4 §:n nojalla rikosanalyysia varten perustetut hallintoyksikkökohtaiset rekisterit, joiden tarkoituksena on rikoksen tai rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden estäminen tai paljastaminen. Poliisiosasto pitää kannatettavana, että säännöksillä mahdollistettaisiin myös näiden tietojen valtakunnallinen käsittely. Lisäksi säännöksillä korvattaisiin nykyisen lain mukainen havaintotietojen käsittely.

Poliisiosasto pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna ja tehokkaan rikostorjunnan kannalta tärkeänä. Kuten esityksen perusteluista käy ilmi, sääntelyn tavoitteena on myös yhdenmukaistaa henkilötietojen käsittelyä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi. Rikosten ennalta estäminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, rikosten paljastaminen sekä rikosanalyysi edellyttävät niin Rajavartiolaitoksen kuin poliisinkin toiminnassa pohjakseen tietoa sekä mahdollisuutta yhdistellä ja vertailla tietoja toisiinsa.

Poliisiosasto kannattaa erityisesti henkilötietojen käsittelykynnyksen kytkemistä ilmaisuun "voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän", joka soveltuu rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen tarkoituksenmukaisemmin kuin esitutkinnan käynnistämiskynnystä vastaava "syytä epäillä" -kynnys. Tarkoituksenmukainen on myös henkilöryhmiä koskevaa laajennus, joka mahdollistaisi muiden kuin rikostiedustelun ensisijaisten kohdehenkilöiden tietojen käsittelyn silloin, kun se on välttämätöntä (8 §:n 3 momentti).